

דף צג.

עין משפט א.ב.ג.

חז"מ סימן תכב סעיף א

א. החובל בחבירו אע"פ שנתן לו ה' דברים אינו מתכפר לו עד שיבקש ממנו מחילה ומחול לו ^ס, ואסור לנחבל להיות אכזרי מלמחול לו כי אין זה דרך זרע ישראל ^ע אלא כיון שביקש ממנו החובל ונתחנן לו פעם ראשונה ושניה ^פ, וידוע שהוא שב מחטאו וניחם מרעתו ימחול לו, וכל הממהר למחול הרי זה משובח ורוח חכמים נוחה הימנו.

הגה: אסור לבקש דין מן השמים על חבירו ^צ שעשה לו רעה, ודוקא שיש לו דין בארץ וכל הצועק על חבירו ומוסר דינו לשמים הוא נענש תחילה. וי"א דאפי' אין לו דין בארץ אסור לצעוק עליו בתפילה אא"כ הודיעו תחילה ^ק.

עין משפט ה.ו.

חז"מ סימן תכא סעיף יב

יב. יג. המזיק לאשתו בזיוג חייב בנזקיה ^ר. האומר לחבירו קטע את ידי או

ס. כך הוא לשון המשנה והברייתא ב' החובל צ"ב ע"א, אבל רש"י פירש שזה חוזר על צער שבבושת, וכ"כ בפסקי הרא"ש אבל בב"י כתב צער והבושת. סמ"ע ס"ק א'. ולמדו בגמ' שצריך גם שימחול לו ממה שכתוב אצל אבימלך "ועתה השב את אשת האיש וכו' ויתפלל בעדך" שצריך לפייסו עד שימחול לו במחילה גמורה ואז יתפלל בעדו. סמ"ע ס"ק ב'.

ע. שהרי אברהם נתפייס מאבימלך והתפלל בעדו, שג' סימנים יש לזרע אברהם ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים, ורחמנים הוא היפך האכזריות.

פ. ובאו"ח בסי' תר"ו כתב המחבר גם פעם שלישית שם איירי על המפייס ואמר שאם לא נתפייס לו בפעם ראשונה ושניה ילך גם פעם שלישית. סמ"ע ס"ק ה'. ובאו"ח שם ברמ"א כתב דאם הוציא עליו שם רע א"צ למחול לו, והטעם דשם רע פגע בכבוד אבותיו או בניו לדורות ושם רע אנושים ששמעו השם רע ולא ישמעו החרטה והמחילה ויסברו שהוא אמת. סמ"ע ס"ק ו'.

צ. בב"ק צ"ג ע"א.

ק. הר"ן בפ"ק דר"ה.

ר. בעיא דאיפשטא בב"ק ל"ב ע"א אבל על הבושת פטור דאינו חייב עד שיתכוון להזיק, כ"כ בב"י.

סמא את עיני ע"מ שאתה פטור הרי זה חייב בחמשה דברים ש
שהדבר ידוע שאין האדם רוצה בכך.

וי"א דאם אמר לו בפירוש ע"מ לפטור פטור, אלא אם לא אמר לו
בפירוש רק דברים שמשמען כך ^{הגה:} אנו דנים דבריו שלא פטרו.

עין משפט ז.ז. **הו"מ סימן שפ סעיף א**

א. האומר לחבירו קרע כסותי או שבור את כדי ע"מ שאתה פטור הרי
זה פטור ^{א.} ואם לא אמר לו ע"מ שאתה פטור הרי זה חייב ^{ב.} אע"פ
שהרשהו להשחית.

בד"א כשבאו הכלים לידו תחלה בתורת שמירה כגון שהיו שאולים בידו
או מופקדים, אבל אם לא באו לידו בתורת שאלה כיון שאמר לו קח
כלי זה ושבור אותו או בגד זה וקורעו ועשה כן הרי זה פטור ^{ג.} אע"פ
שלא אמר לו ע"מ לפטור.

ש. ממשנה בב"ק צ"ב ע"א, ורמב"ם בפ"ה מחובל הלכה י"א, ודוקא בראשי אברים
ידועים ואין אדם רוצה בחסרון איברים אלו וסבור שחבירו לא יקטענו אע"פ שאמר
לו ע"מ לפטור, אבל אם אמר לו הכני או פצעני ע"מ לפטור והוא פצעו שלא בחסרון אבר
מראשי אברים הנ"ל פטור, כמו שאמר לו שבור כדי ע"מ להפטור, בריש סי' ש"פ. סמ"ע
ס"ק כ"א.

ת. כגון אמר לו קטע ידי או סמא עיני ואמר לו המזיק ע"מ לפטור והשיב לו הניזק הן,
אנו דנים זאת בתמיה שאמר ההן וחייב, טור בשם הרא"ש, כמימרא דר"י בסוגיא
וכפירוש רש"י.

א. ממשנה בב"ק צ"ב ע"א ורמב"ם בפ"ה מחובל ומזיק. ולא אמרין שדרך שחוק אמר
כן ויתחייב כמו אם אמר לו קטע את ידי והפטור דחייב כמו בסי' תכ"א סעיף י"ב
דשאני חבלה דגופו מממונו, דבממון אדם מחיל טפי. סמ"ע ס"ק א'.
ובפעמוני זהב הביא באשה ששטחה בגד בחבל במקום שמשתמרים שם, ובאה חברתה
ולקחה אותם מאמצע החבל והזיזה אותה לקצה החבל מקום שיכול השומר הנמצא על
הגג ליטלם וראתה בעלת הבגדים ושתקה ואח"כ נגנבו, כתב שלכאורא זו שהזיזה אותם
חייבת דלא גרע מהאומר קרע כסותי דחייב וכ"ש כאן ששתקה ולא אמר ע"מ לפטור. אח"כ
דחה דלא דמי דבקרע כסותי דשם ההיזק בידיים ולא מחל לו אלא קרע ושלם אמר לו, אבל
בהיזק שאין ניכר וברור, ודאי כיון ששתקה מחלה ופטורה זו שהזיזה הבגד, ובפרט שהיתה
האשה שלה הבגדים להחזיר הבגדים למקומם, וע"כ פטורה ע"ש.

ב. אע"פ שהרשהו לכך דא"ל דעתו היה שיקרענו וישלם. סמ"ע ס"ק ג'. ובתוס' שם צ"ג
ע"א כתבו שאמר לו בתמיה.

ג. מברייטא שם וכאוקימתא דרבא, ורמב"ם שם הלכה י"ב.

הגה: י"א דאפי' לא אמר לו ממש ע"מ לפטור אלא אמר לו דברים שמשמעותם כך הוי כאמר לו ע"מ לפטור^ד, כגון אמר לו שבור כדי, ואמר לו המזיק ע"מ לפטור בסימן שאלה והשיב לו הניזק לא, יש לנו לומר דהניזק אמר לא בתמיה ג"כ, ופטור.

הגה: האומר לחבירו זרוק מנה לים ואתחייב אני לך י"א דחייב^ה וי"א דפטור.

חור"מ סימן שא סעיף ו

עין משפט ט.י.

ו. מי שהפקידו אצלו מעות עניים^י או לפדיון שבויים, ופשע בהם ונגנבו פטור שנאמר לשמור ולא לחלק לעניים והרי הוא ממון שאין לו תובעים. במד"א בשאין ממון זה מופקד לעניי המקום או לשבויים ידועים אבל אם היה מיועד לעניים אלו או לשבויים ידועים הרי הוא קצוץ להם והוי יש לו תובעים^ז וישלם אם פשע, או ישבע שלא פשע^ח כדרך כל השומרים.

ד. טור מהרא"ש, וכפי' הסמ"ע בס"ק ב'.

ה. הר"ן בפ"ק דקידושין ח' ע"ב, ועיין עוד בדברי הגאון אות ב' מה שהאריך.

ו. רמב"ם בריש פ"ה משאלה מבריתא קמא צ"ג ע"א.

ואע"פ שאין למעות עניים דין הקדש וכמ"ש המחבר בסוף סי' צ"ה ובסי' רי"ב, מ"מ כאן פטור שנאמר "לשמור" ולא לחלק שלא חייבה תורה אלא בבא לידו בתורת שמירה לזמן מה ואח"כ יחזירנו לידו, משא"כ בממון עניים שהנותן אותו לידו אינו רוצה שיחזירנו לו אח"ז, ואין הוא ג"כ שומר של העניים כיון שאין לו תובעים אבל לעניים ידועים הוי שומר שלהם וחייב אם פשע. סמ"ע ס"ק ט'.

וכתב בנתיבות ס"ק ז' דדוקא שהשומר יהיה המחלק לעניים, דכיון שהוא יכול לחלקו למי שירצה הוי ממון שאין לו תובעים, ומטעם זה מחייב הרמ"א בגבאי שאמר לשומר שמור לי, כיון שהמפקיד יכול לחלק לכל מי שירצה הוי ממון שיש לו תובעים שהוא גבאי הצדקה.

וכן מעות ציבור שנתנו לגבאים לחלק לעניים או לשאר דבר מצוה חייב הגבאי בפשיעה כי יש לו תובעים מהציבור.

ז. שם במציעא דאמרינן שם עניי דפומבדיתא מיקץ קייץ להו.

ח. אולי צ"ל ששמר כדרך כל השומרים. כי מה שייך שלא פשע כדרך כל השומרים וכי כל השומרים פושעים, או שמא אפשר לומר שנשבע שלא פשע, "וששמר" כדרך כל השומרים.

הגה: אם הגבאי צדקה אמר לשומר שמור לי חייב^ט כשאר השומרים.

דף צג:

עין משפט א.

ח"מ סימן שם פעיף ה

ה. ז. נשתנתה הגזילה אע"פ שלא נתיאשו הבעלים א"צ להחזיר אלא דמיה כמו שהיתה שוה בעת הגזילה^י, והוא שלא יהיה שינוי החוזר לברייתו, אבל גזל עצים ודבקים במסמרים ועשה מהם תיבה אין זה שינוי, שהרי אפשר לפרקם וחוזרים לוחות כשהיו^כ.
גזל עפר ועשאה לבנה^ל לא קנה, שאם ידוק הלבנה תחזור עפר.
גזל לשון של מתכת ועשאו מטבע^מ לא קנה שאם יתיך המטבע תחזור לשון מתכת.

עין משפט ב.

ח"מ סימן שם פעיף ח

ה. ח. גזל פרה מעוברת ונתיאשו הבעלים ואח"כ ילדה משלם דמי פרה^נ העומדת ללדת.

ט. ממרדכי ב"ק פ' החובל סי' ק"א דיש לו תובעים והוא הגבאי שרשאי לחלק לפי ראות עיניו.

י. ממשנה פ"ט דב"ק דף צ"ג ע"ב.

כ. רמב"ם בפ"ב מגזילה הלכה י' כאוקימתא דרב אשי שם בב"ק צ"ג ע"ב.

ל. מימרא דרב פפא שם צ"ו ע"ב. ודעת הרשב"א דוקא יבשה בחמה אבל אם עשאה בכבשן דא"א לכותשן לעפר דק כמו שהיה קנה, אבל בדרישה כתב דמלשון הטור משמע אפי' שרפן בכבשן לא קנה כיון שהעפר אין זה דבר חשוב אין קפידה אף כשלא הוחזר לגמרי דק כמו שהיה. סמ"ע ס"ק י'.

מ. ואם עשאו כלי כסף יש פלוגתא דלהתוס' ס"ל דקנה ולהרשב"א לא קנה, וכתב בש"ך דלא קנה שהוא שינוי החוזר לברייתו וקיימ"ל דלא קנה. והתוס' כתבו דבריהם לדעה דשינוי החוזר לברייתו הוי שינוי.

נ. ממשנה צ"ג ע"ב. ואף שהגיע זמנה ללדת בשעת גזילה, אפ"ה אינו משלם כאילו ילדה, דקודם לידה שוה פחות משום סכנת הלידה, ואם גזלה באמצע עיבורה אינו משלם כמו שהיא שוה בסוף עיבורה, אלא הכל לפי השומה של אותו זמן שגזלה. סמ"ע ס"ק ט"ז.

ואם לפני יאוש וקודם שנשתנית ילדה, הרי הולדות של הבעלים ^פ, אע"פ שנתעברה ביד הגזלן דהיא ברשות בעליה אע"פ שהגזלן חייב באונסים.

^{הגה:} כל אלו דברי הרמב"ם אבל יש חולקין וס"ל דאפי' שינוי החוזר לברייתו כגון עפר ועשאו לבנים אע"פ שלא קנה, מ"מ השבח קנה, וצריך להחזיר לו השבח לגזלן. וע"כ אם נתעברה ביד הגזלן השבח לגזלן ^ע.

עין משפט ג. חו"מ סימן שסב סעיף ז

ז. הגזילה שהשביחה אחר יאוש או אחר שנשתנתה, השבח לגזלן ^פ, אע"פ שהשביחה מאליה, כגון גזל פרה ונתעברה אצלו בין שילדה קודם שתבעו בדין בין שעדיין לא ילדה הואיל ונתיאשו הבעלים משלם כשעת הגזילה, ואם ילדה הולדות של הגזלן, ואם עדיין לא ילדה ^ז שמין לגזלן ונוטל השבח מהנגזל ומחזיר הבהמה עצמה.

עין משפט ד. חו"מ סימן שסב סעיף א

א. הגזילה שלא נשתנתה אלא הרי היא כמו שהיתה, אע"פ שנתיאשו הבעלים ממנה, ואפי' שמת הגזלן והרי היא ביד בנו, הרי היא חוזרת לבעליה בעצמה ^ק, ואם נשתנית ביד הגזלן אע"פ שעדיין לא

^ס. דעת הרמב"ם שאין הגזלן קונה דבר אף לא השבח קודם יאוש, כ"כ ה"ה בפ"ב מגזילה הלכה ב'. וכבר נתבאר בסעיף ב'. והראב"ד השיגו דאין שינוי גדול מלידה וגזילה.

^ע. הטור והרא"ש וס"ל דקנה הגזלן השבח שנשבח גם קודם היאוש. וה"ה אם אין בו שינוי כלל כגון שגזלה כשהיא מעוברת או טעונה בגיזה ונשתנה ביד הגזלן ונתרבה עליה הגיזה, או גדל הולד אע"פ שמוציאה מידו כמות שהיא, מ"מ משלם לו השיעור שנשתבחה בידו לדעת הרא"ש. סמ"ע ס"ק י"ז.

^פ. נתבאר בסי' שנ"ד סעיף א'-ב'.

^צ. וס"ל להרמב"ם דעיבור וטעינה בגיזה לא נחשב שינוי, ואפי' לידה עצמה ס"ל דלא הו"ל דין שינוי גמור אלא כשינוי החוזר כמבואר בסעיף ח'. ומ"מ אם כבר ילדה וזכה בעובר, או גזזה כבר וזכה בגיזה גם גוף הגזילה נשאר ביד הגזלן ומשלם לנגזל דמיה, דכיון דזכה בגיזה וכולד זכה ג"כ בעצמה, ופעמים נוטל הנגזל הבהמה עצמה אם עדיין לא ילדה או לא גזזה, כמבואר בסי' שנ"ד. סמ"ע ס"ק י"ד.

^ק. ממשנה בב"ק צ"ג ע"ב ודף צ"ו ע"א וע"ב ואפי' שמת הגזלן. מבב"ק במשנה וגמ' שם בדף קי"א ע"ב דקימ"ל כרבי, וכרבי אושעיא שם.

נתיאשו הבעלים ממנה קנאה בשינוי, ומשלם דמיה ^ד כשעת הגזילה.

ח"מ סימן שם סעיף ה

עיין לעיל עין משפט א

ח"מ סימן שנג סעיף א

א. נשתנתה הגנבה ביד הגנב כגון שגנב טלה ונעשה איל או עגל ונעשה שור הרי זה קנאו בשינוי השם ^ש ואין מחזיר אלא דמיה ומשלם כמו שהיתה שוה בעת הגניבה ^ה, וכן כל שינוי כיוצא שאינו חוזר לברייתו ^א, אבל בשינוי החוזר אינו קונה אפי' מדרבנן.

ח"מ סימן שם סעיף ו

עין משפט ה.ו.

ח. הגזול עצים ושייף אותם וחתכם, או חקק בהם חורים ועשה כלים ^ב, או שגזל צמר וצבעו ^ג או נפצו או לבנו ^ד או עשאו לבדים, או שגזל לבנה ועשאה עפר, או אבנים וסיתתם, או מעות והתיכן הרי זה שינוי שאם יעשה מעות אחרות פנים חדשות הן, וכן כל כיוצא בזה.

הגה: ואין נקרא שינוי אלא א"כ נשתנה שם הגזילה מכח השנוי ^ה.

ר. פי' הגזולן לנגזל, דבגזולן לא שייך בה תקנת השוק, ומשום כך צריך ליתן לנגזל כל דמי הגזילה כשעת הגזילה. סמ"ע ס"ק ב'.

ש. מימרא דר' אלעאי בב"ק ס"ה ע"ב. ומהרש"ל בפ' מרובה שם תמה על טלה ונעשה איל שאין זה שינוי השם דאיל בן יומו קרוי איל, וכתב הש"ך בס"ק א' ליישב דבכל מקום הולכין אחר לשון בני אדם אפי' לקולא, והרי עינינו רואות שאין קוראין לו איל כשהוא בן יומו או שור ע"ש.

ת. גם הכפל משלם כשעת הגניבה בשינוי בטלה ונעשה איל, אבל ביוקרא וזולא יתבאר בסי' שנ"ד. סמ"ע ס"ק א'.

א. מימרא דרב פפא האי מאן דגזל נסכא שם בדף צ"ו ע"ב.

ב. ממשנה בב"ק צ"ג ע"ב וכאוקימתא דרב אשי שם.

ג. דוקא צבע שאינו יכול להעבירו. כ"כ הטור.

ד. והש"ך בס"ק ג' כתב דטעות סופר וצריך לומר "וניפצו וליבנו" וכן הוא ברמב"ם.

ה. וע"כ כתב המחבר בסעיף ט' בגזל קורות גדולות ועשאו קטנות דלא קנה דלא נשתנה שם, אבל בקצצן עד שנשתנה שמן קנה. סמ"ע ס"ק ט"ו.

עין משפט ז.

יו"ד סימן שלג סעיף ג

ג. גזז הצמר ולבנו חייב^ו, אבל אם צבעו פטור.

עין משפט ז.

חז"מ סימן שם סעיף ו

עיין לעיל עין משפט הו.

ו. שלא עשה בגוף הצמר דבר, אבל בצבעו שקנאו בשינוי הוי כמזיק מתנות כהונה, או שאכלן שפטור כדלעיל בסי' ס"א סעיף ל"א. ש"ך ס"ק ג'.